

יריד הנישואין

במשך שנים היתה אֶלְמָנָה עמלה וטורחת כל ימות השנה, והכל בשביל יומיים וחצי. במרץ גדול היתה מסתערת על שתילת קניי-הסוף, ואחר־כך משתקעת במלאכת קליעת הסלים. היא עצרה רק כדי להתבונן מדי פעם בפניה המשתקפים בקומקום הפח שהיה צמוד אליה תמיד ושימש לכל מלאכה, החל ברחצה וכלה בחליבת הצאן והשקיית הצמחים שגידלה בפחים.

בכל פעם שפניה ניבטו אליה מקומקום הפח נהגה ללחוש לעברם - "הישועה קרובה". הישועה היתה יריד הנישואין הקרב ובא. לכבודו היתה אֶלְמָנָה מכינה את כל אוצרותיה ואת כספה, ובזכותו התפוגגו הטרחה והעייפות והיו כלא היו... את ידיה השרתה בשמן ובבוץ, ואת שערה רחצה במים מבושמים במי ורדים. את כל גופה הפקירה בין ידיה של הבלנית בבית-המרחץ, ואחר־כך, כשהוא נינוח ורפה, בידי אומנית החינה, כדי שתקשט את כפות ידיה ורגליה בציורים יפים. את כל החסכוניות שצברה במהלך השנה הוציאה על בגדים ומיני אביזרים - כובע קש, מטפחת־ראש, תכשיטי כסף שענדה לאוזניה ולראשה, לצווארה ולפרקי ידיה, וצעופים, וגלביה חדשה. גם את הבשמים לא שכחה, והתבשמה עד שאפילו ריסייה הדיפו ניחוחות.

את כל הטקסים הללו היתה אֶלְמָנָה מקיימת בדקדקנות רבה, בטרם תצעד לעבר יריד הנישואין כשהיא חפה מהיסוס או מחשש לכישלון, שהרי הקפידה תמיד לשוב ממש כשם שהלכה - רווקה. רווקה, בניגוד לאחרות, בנות כְּפָרָה או הכפרים הסמוכים, שהלכו לשם איתה ושבו כמנצחות ובידן הסכם הכלולות, כולן אומרות אושר לקראת החתונה שתיערך בקרוב. גם הפעם מצאה עצמה אֶלְמָנָה משוטטת בין האוהלים שהוקמו שם, בין מאות הרווקות והרווקים, או ליתר דיוק, בתוך ים של מבטים נוקבים - מבטיהם

של החתנים המיועדים שבחנו באריכות כל מועמדת לנישואין, או חיכו בדריכות להופעתה של האהובה שאיתה נדברו להיפגש כאן, כדי שהנישואין ייערכו ביריד הזה המביא מזל, שלא כנישואין הנערכים הרחק ממנו וסופם פירוד.

בהילולה הזאת השתתפו לא רק מי שביקשו להינשא, כי אם גם משפחות רבות שעלו לקברי הקדושים. הם היו פוקדים את קבר הקדוש ומתפללים שם לברכה ולשגשוג שישרו עליהם כל ימות השנה. אך מעבר לכך היו שלושת ימי היריד גם ימים של בילוי ושעשועים, כי היה שם שוק שהציע שפע של מוצרים, החל בקמח שעורה, סוכר, צאן ובקר, וכלה בסחורות ובמוצרים שונים שהובאו מן העיר.

רק דקות מעטות שהתה אֶלְמָנָה לבדה עם הרווקות, שכן עיני אחד הרווקים כבר בחרו בה והיא מצאה את עצמה לצדו של גבר, והנה הם צועדים יחד זה לצד זה, יושבים זה לצד זה, ידה לצד ידו... אך למרות זאת הם לא הלכו יחד, כיתר הרווקים והרווקות, אל הצלם שצילם את הזוגות שהחליטו להינשא ונוקקו לתמונות בשביל הסכם הכלולות, וגם לא ניגשו להחתים את המסמכים ולחתום עליהם. אֶלְמָנָה גם לא התעטפה ברדיד הצמר השחור, המפוספס באדום ובצהוב, שהיה על החתן המיועד לתת לה. היא הלכה עם כולם בדרך חזרה אל הכפר. הלכה יחידה לצד צחוקן של האחרות שזכו בחבר לחיים, ולצד החתנים שחזותיהם התנפחו מגאווה. כולם הלכו כשהם חושבים על החתונה הקרבה, ואילו היא חשבה איך תעבוד ותטרח בהכנות ליריד הבא. אֶלְמָנָה זורקת מבט אחרון באוהלים שכבר החלו בקיפולם, בחוגגים האוספים את חפציהם לקראת היציאה, ובמוכרים העורמים את הסחורות על החמורים והגמלים. הדמעות זולגות מעיניה כמו פרווה לבנה של ארנבונים קטנים על עורה השחור, והיא ממלמלת באוזני אחת הכלות שניחמה אותה, "אין דבר, האל רחום ונדיב... יש עוד שנה ויש עוד יריד..."

היא ידעה שעל המשפט הזה היא עתידה לחזור עוד פעמים

רבות, ימים לא מעטים – באוזני דודתה הזקנה שגרה איתה, באוזני זקנות הכפר והבנות, ובאוזני כל מי שיבחין בחסרונן של רדיד הצמר על כתפיה. היא התרעמה על הדיבורים שנשמעו בציבור (אם גם בחשאי) בדבר הסיבות שבגללן נשארה כפי שהיתה, "ללא קונים", למרות יופייה וגזרתה הנאה ולמרות החיוך ונקודת החן שבסנטרה. אחדים גרסו שהחתנים חוששים מהשובבות המרצדת בעיניה, מן הפרחחות הניבטת מן העיניים שנראו כחורת רוחשת והומייה, שלעולם לא די לה... אחרים היו משוכנעים שעוד בהיותה ברחם אמה נגזר גורלה שלא להינשא... ואכן, אפשר שאִלְמָזָה היתה מוסיפה לפקוד את היריד שנה אחר שנה, והיתה מגיעה אל סף שנתה השלושים, ושוב חוזרת בלי רדיד הצמר ועם עוד קמטים במצחה, מוקפת חיוכים ולחשופים – אילולא השיג אותה הפעם הבחור... הבחור, שבראותו אותה בין מאות הרווקות הלם בו לבו בפראות, עד שהתקשה להשיב לו את נשימתו. לבו המבקש לפרוח מחוזהו נלכד בזוג עיניים שובבות־מתפנקות, החליק על האישונים המתרוצצים ללא הרף, ביקש לו הצלה ועוגן בשומה השחורה שבסנטר, אך זו נבלעה בחיוך שגילה טור שיניים לבנות כחרוזי פנינים במחרוזת... הבחור שאִלְמָזָה הלכה אתו, וצחקה אתו, שתקה ולחשה, חשה את חום ידו והניחה לבית־השחי שלו להתקרב אליה, ולזרועות, וגם למותן... שמעה והקשיבה... למדה את השם ומה עושה בעליו. ראתה את כפות הידיים השחרחרות, נגעה בהן, חשקה בסיגריה הנתונה בין אצבעותיו הכהות וביקשה שאיפה אחת, אבל הוא הגיש לה סיגריה שלמה והיא עישנה אותה בשמחה. איש לא הביט לעברם, כי כל העיניים היו מרוכזות במה שלפניהן, בסחורות המוצגות לראווה, במוכרים ובקונים, בילדים, בממתקים, באמהות, וביריד כולו. ואילו הרווקים והרווקות, הם גילמו בכל פינה את האמרה "כל האוהבים, זוגות־זוגות"... גבר ואישה נשענים על עץ, על עמוד של אוהל, יושבים על סלע, מתייעצים זה עם זה, מנסים להבין זה את זה, מאושרים, מסכימים ביניהם על התנאי החשוב ביותר – שהחתן ימלא את חובתו ביחס

לנישואין ויאפשר לכלה לבקר את משפחתה פעם בשנה, או אף יותר, בהסכמת אמה או אביה.

בתוך יום וחצי נעשית אֶלְמִזָּה לפרח יפהפה, עם האדמומית הקלה שפורחת בלחייה והבושם שהיא מקפידה לבשם בו את עצמה... נהפכת לפרפר מסוחרר משפע המילים היפות שמרעיף עליה הבחור... נהפכת לדבורה מְמַתֵּק יין הידידות הטוב שינקה... ועם זאת שוב עובר לו היום השלישי, בעצם כבר עבר, והיא שוב נותרה יחידה, ללא רדיד־צמר וללא מסמכי נישואין, והיא הולכת והדמעות פורצות וזורמות מעיניה... אבל זכר אותם יומיים וחצי לא התמוסס כרגיל, לא נמוג בתוך העמל ובתוך אנוחיה וקינותיה של הדודה, שצעקה שיש מי שרוצה ברעתה של בת אחותה... שכן הבחור שבחר בה, וחשב שהיא בחרה בו, קרב אליה בחשאי והלך אחריה בסתר אל כפרה, וכמעט יצא מדעתו כשנסוגה ברגע שאחו בידה וביקש למשוך אותה אל רשם הנישואין. הוא לא הבין מדוע התנהגה כך על אף שלא השהה את תשובתו ואמר לה מייד, "זה בסדר, אני מסכים, זה בסדר", כשגילתה לו שמחלת־הדם שכילתה לפנים את אמה, את סבתה ואת סבת סבתה, עתידה ללא ספק להכות גם בה באחד הימים.

הוא זוכר שבכל פעם שבכתה במשך היריד, והסבירה לו מדוע הנישואין ביניהם בלתי אפשריים, חזר והבטיח לה שמבחינתו הכל בסדר, שהוא רוצה לשאת אותה לאישה ותמיד יעמוד לצדה. אבל היא לא האמינה. סירבה להשתכנע. דרשה שישקול שוב, שיהרהר ארוכות, שלא יצייר לו בדמיונו בית הומה ילדים אלא את חדרי ההמתנה אצל הרופאים שבעיר, לאחר נסיעה מפרכת בדרך הררית מלאה חתחתים וטרשים. דרשה שידמיין את סכומי הכסף שיצטרך לשלם לרופא, את חייה שייקטעו בַּחֲתָף וישאירו אותו עם יונק שדיים או בכלל בלא ילד שיירש אותו אחריו... בכל־זאת לא היתה מבוכה בעיניו, שום בלבול לא ניכר בו, והוא שב ונשבע לה אמונים כשהוא אחוז בידה ומקרבה אל חזהו. בכל פעם שנצמד אליה ודבק בה היתה פורצת בבכי, עד שסיפרה לו

את האמת – היא לא צופה שהמחלה תתקוף אותה, היא כבר חולה. גם אז לא היתה חרדה בעיניו, נשימתו לא נעתקה, ולשונו לא נבוכה. תחת זאת חזר ואמר, כמעט בצעקה, שהיא יכולה לבטוח בתום לבו ובכנות כוונותיו, עד שהיתה משוכנעת שלא שמע כלל את דבריה. סערת רוחה שככה מעט, והיא ניסתה לעזור לו לעכל את הדברים ולהבין מה המשמעות האמיתית של מחלתה, אך מבטו נצמד לעיניה שנראו לו מתפנקות, רחומות, כנות, יפות... כשמחתה את דמעותיה והוא ראה את עיניה העצומות למחצה, ידע בוודאות שלא יוכל לחיות אלא לצדה. וכך הוסיף לדבר על לבה, והיא המשיכה להדוף אותו, מתוך אמונה שלמה שזו הדרך לחוס עליו... אבל לבסוף שאל אותה בכעס מדוע החליפה אתו מבטים ונענתה למהלכיו, אם ידעה שאינה יכולה להינשא... למה הניחה לו להחזיק בידה? כלום לא ידעה שהחזקת ידיים פירושה הסכמה, כשם שמי שאוסף את ידיו מביע סירוב? הרי אילו מנעה את ידה ממנו היה פונה והולך לו אל יד אחרת... כשהוסיף לחקור אותה בתקיפות שטפו דמעותיה של אֶלְמָה כנהר, והיא גילתה לו את סוד היענותה. חץ האהבה פגע בה, וכמו ירדה עליה השמש משמים בעומדה בשדה, חשופה במרחב... נבצר ממנה להימלט מפניה, והיא הניחה לעצמה להתמכר לחומה, מתעלפת ומתאוששת לסירוגין... עד שדבריו העירו אותה, כשהשחית מילים לריק על תנאי הנישואין... אז ברחה מפניו.

כשראתה אותו נכנס לביתה נבוכה, הסתתרה מאחורי דודתה הזקנה וצבטה אותה כדי שלא תסגיר את דבר השקר, אבל דודתה גידפה אותה, "פרעוש שכמותך... כינה בבית־השחי..." ולפני שֶאֶלְמָה הספיקה לנסות שוב, התייצב הבחור באמצע הבית והכריז שבה לשאת את אֶלְמָה לאישה, כי את המחלות משלח האל באדם ומרחיקן מעליו "ככל שיעלה הרצון מלפניו", ושכונותו לקחת אותה העירה ולהוציא את כל חסכוניותו על בריאותה... בינתיים הספיקה אֶלְמָה להתעשת, וחמושה בתחבולות ההגנה שלה, וראשונה בהן מהירות התגובה, החלה להעסיק אותו בפרטים

שהיטב ידעה שאין להם שום חשיבות. מאין תיקה, שאלה, את הכסף לשלם לו בעבור תעודת הנישואין והתמונות וכל ההוצאות שייגרמו לכשתכה בה המחלה אנושות ותפיל אותה למשכב? אך לתגובתו לא היתה מוכנה כלל... הוא התיר את אבנטו, הוציא מן הכיסים מטבעות ושטרות לרוב, ישנים וחדשים, והשליך אותם ארצה כמפזר זרעונים לתרנגולות, "כל זה ויותר מזה הוא המוהר שאני משלם בעבורך. ואם ניפרד, הכל יהיה שלך".

אֶלְמָזָה בוכה... מליטה פניה בידיה ובוכה... מניעה ראשה ובוכה... לא משגיחה בדודתה שהתרוממה ממקומה על הרצפה ולאט לאט, כמו צב, התחילה לזחול על ארבע ולאסוף את השטרות כשהיא חוזרת וממלמלת, "אסור, אסור... כסף על הרצפה, סימן רע... כפיות טובה..." ואז פנה הבחור ודיבר אל הדודה והכריז באוזניה שברצונו לשאת את אֶלְמָזָה לאישה ולא אכפת לו שהיא חולה. אבל הדודה עמדה על דעתה שאֶלְמָזָה היא כמכת פרעושים וכינים בבית־השחי, שהיא אחיינית סוררת, ואלוהים גזר עליה שלא תינשא משום שאינה ראויה לטוב. הבחור נפנה ממנה, אבל לא התיק ממנה את עיניו בעודה ממשיכה לאסוף את הכסף אל תוך חצאיתה, כמלקטת פירות שנשרו מן העץ. הוא ניגש אל אֶלְמָזָה ואמר לה שגמר אומר לשאת אותה לאישה ובשום פנים לא יחזור בו, ואֶלְמָזָה שותקת ומהרהרת בפחי־נפש במה שקורה לה... היא נושאת עיניה למרחק, הרחק ממנו. היא ידעה שביריד הנישואין הכל יכול לקרות - הכל, חוץ מזה... שהרי הוא לא ברח כמו האחרים, פניו לא האדימו ולא החווירו ברגע שהודיעה לו על מחלתה... הוא לא גמגם, לא הניד את ראשו בצער, אלא התעקש לשאת אותה לאישה. כאילו בווידי שהתוודתה פרשה לפניו את זרועותיה והראתה לו עורקים שהדם הזורם בהם יזרום לעולמים... דם שזרימתו אפשרית רק כשהחיים הם כלילי יופי, שופעי כל טוב ועתירי ילדים... כאילו בסירובה הראתה לו גוף בריא ושלם לנצח, ו... ו...

הוא דוחק בה שתיענה לו, אבל אֶלְמָזָה רק שותקת ונועצת

עיניים בקש הערוך בצפיפות על רצפת החדר, כאילו ביקשה להמחיש לו שהמחלה כבר קוראת לה. אבל היא חוששת שסבלנותה תפקע, האמת תתפרץ פתאום מפיה והיא תמיט בושה על עצמה – היא אינה חולה כלל, ואפילו לא על סף מחלה, אלא שלפני שנים רבות גמרה אומר שלא תתחתן. ההחלטה גמלה בלבה כשגילתה שהנישואין יוצקים מים צוננים על התשוקה ועל הלמות הלב, ועל ייחודו של האדם. הם עוטפים את האהבה במעטה של כפור, הופכים את האהובה הנחשקת, החברה לדרך, לשביל סלול ומוכר שמחליף את דרך החתחתים, הופכים אותה לפרה שעטיניה המתפקעים מחלב יוצקים אותו היישר אל פיו של העגל, הופכים אותה לזוג ידיים שמכבסות את הסדינים ומציעות את המיטה לשינה, לא להתעלסות מתמשכת כי אם למוות זמני, לנחרותיו הרמות של הבעל שכרסו תפחה אחרי שאכל ושבע, וחיישני הריח שלו התנוונו ומתו משתדלו להריח את ריחה של האישה.

היא זוכרת את הלילה שבא אחרי הלילה הראשון שבילתה עם קרוב משפחה באוהל, אחרי שנשאה בתלאות המסע הרגלי אליו, מהלך שלושה ימים. בתחילה חשבה שהיא ואמה יוכלו לרכוב על החמור לסירוגין, אך כיוון שאמה בעלת הגוף השברירי הסכימה לצאת איתה למסע המפרך, אילצה אותה אֶלְמָזָה לרכוב כל הדרך. היא זוכרת איך אהובה, אחרי שווידא שכולם ישנים באוהליהם, לא ניגש אליה אז כמו בלילה הראשון, ופעימות לבו שוב לא הגיעו אליה עוד בטרם חשה במגע ידו... גם כשראה את שדיה לא ספֵק כפיים בהתפעמות כמו בלילה הראשון. בלילה השני היו שדיה נתונים כל הזמן בפיו... מלבד הרגע שחיכך קלות את ראשו ביניהם, ואז הרים אותו ושאל משהו בלי שום קשר אליהם, או אליה.

אֶלְמָזָה כופה על עצמה להיפרד מזיכרונות האוהל, להינתק מריח נשימותיו של אהובה־קרובה, וחוזרת ומעלה תמונות מן הימים שלאחר נישואיהן של קרובותיה ושכנותיה, שמבטיהן מכים אותה בתדהמה... כמוהם כמשקה שמצצו ממנו את הקצף ונותר רק

נוזל דומם, שקט, חסר חיים. היא נדהמת למראה העיניים הריקות, שאינן בורקות עוד אלא למראה הנדוניה המזכירה להן את ימי אירוסיהן, את הציפייה שציפו לפרק החדש, המתוק והלא־נודע, כשהן רוקמות ואורגות בשלל צבעים, ואיך גווע גם החלום הזה כשדהו צבעי הנדוניה והעיניים שקעו תחת כובדן של דאגות הבית והילדים... הבחור מתערב ועוקר אותה מבין ענני השחור הללו ומעקשנותה, ודורש ממנה להסכים. אולי עליה להסכים. אולי הוא שונה מיתר הגברים, אולי עליה להסכים. הרי הלך בעקבותיה עד לכאן, והוא מנסה לדבר על לבה. אם כי עכשיו הוא מרים את קולו ומכריז שישא אותה לאישה אפילו בכפייה... כי היא שהשיאה אותו לרדת אל הבאר, ובמחצית הדרך גזרה את החבל. נראה שהכעס והאכזבה המציפים אותו משתווים למשיכה שנמשך אליה. זה רצונו, ובשום פנים לא יוותר. קולו גובר כשהוא מבקש מן הדודה, שממשיכה למשש את השטרות כמו היו עלי טבק, שתעזור לו לאלץ את אֶלְמֶנָה להינשא לו. הוא רוצה ללמד אותה לקח, שלא תשחק באש. תשחק באש? לא. היא ייחלה אומנם לבואו של יריד הנישואין ונערכה לקראתו בכל מאודה, אך רק על מנת שתוכל לבלות ביחידות עם גבר זר במשך יומיים וחצי, כדי שהתמונות והזיכרונות יישארו איתה כל השנה, צִידה לחורף. הזיכרונות שתוכל להעלות מחדש כל אימת שתרצה, בכל מקום שתרצה... להעלות מחדש את החמימות והתשוקה כאילו היו משב רוח הנושא את ניחוח של בושם משכר. לשחזר את המגע, את הלחישה, את חילופי המבטים והריקודים, את ההישענות כתף אל כתף עם המוזיקה. לשחזר את המוזיקה, את האוכל, את ההמולה, את קניית המתקים... ומעל לכל, את עיני הגברים המלאות תשוקה, ואת הגברים עצמם, שכל מחשבתם משועבדת לאישה, שכל חיהם מרוכזים בעיניה, בשדיה, במותניה ואחוריה...

זה מה שהיא אהבה, רק זה. היא לא אהבה אלא את תווי הפנים וורידי הידיים... ולא את כל מה שמעבר לזה – אופי, מציאות, סבל... כל אלה היו כפלדה הלוכדת את ניצוצות הברק ומכבה אותם.